גמרא

לתינוק בציבור נמי חזי לגמע לתינוק עני ותו הא דתניא כשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את חצוצרות מני אלא לא קשיא הא ר' יהודה הא [א]ר' שמעון הא [ב]ר' נחמיה ומאי שופר נמי חצוצרות כדרב חסדא דא"ר חסדא [ג]הני תלת מילי אישתני שמייהו מכי חרב בית המקדש חצוצרתא שופרא שופרא חצוצרתא למאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה ערבה צפצפה צפצפה ערבה למאי נ"מ ללולב פתורה פתורתא פתורתא פתורה למאי נ"מ למקח וממכר אמר אביי אף אנו נאמר הובלילא בי כסי בי כסי הובלילא למאי נפקא מינה [ג]למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות דמצד אחד כשירה ומשני צדדים טריפה אמר רב אשי [ד]אף אנו נאמר בבל [ה]בורסיף בורסיף בבל למאי

רש"י

לתינוק עני. שעל הציבור לפרנסו: הא ר' יהודה. שופר מיטלטל וחצוצרות אין מיטלטלין דמוקצה הוא אבל שופר תורת כלי עליו כדאמרן לעיל: הא. דקתני תרווייהו מטלטלין ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה: הא. דקתני אף שופר אין מטלטלין ר' נחמיה דאמר [ו]אפי' תרווד אפי' טלית אין ניטלין אלא לצורך תשמישו המיוחד ועיקר שופר לאו לגמוע מים קאי: ומאי שופר. דקתני בההיא דר' נחמיה דאקדמית בה לחצוצרות לאיסורא וכיון דתני אין מטלטלין את השופר תו לא צריך למתני חצוצרות דכ"ש היא הואיל ואינו ראוי לגמע בו תינוק אלא שופר דתנא רישא הוא חצוצרות וחצוצרות דתנא בסיפא הוא שופר דאישתנו שמייהו כדרב חסדא: לשופר של ראש השנה. אין תוקעין אלא באותו שעם הארץ קורין חצוצרות והוא שופר או אם בא עם הארץ לשאול במה יתקע אומרים לו בחצוצרות: צפצפה. פסולה ללולב ועלה שלה עגול וקנה שלה לבן כדאמרן בסוכה [ז]: פתורה. מתחילה היו קורין לגדול פתורה ולקטנה פתורתא ועכשיו נשתנו: אף אנו נאמר. אף אנו יכולים להוסיף אדרב חסדא לומר שגם זה נשתנה: הובלילא. מתחילה היו קורין להמסס הובלילא ולבית הכוסות בי כסי ועכשיו נשתנו: המסס הוא הסמוך לבית הכוסות עשוי סגלגל כמין כדור ובתוכו קליפות קליפות הרבה כגלגל של ריחים וקורין צינפיי"ל ודופנו דק מאד: בית הכוסות סוף הכרס שקורין פאנצ"א ויש בו עובי שקורין דובלו"ן ותוכו עשוי כמין כוס. עובי בית הכוסות דופן כפולה ודבוקין הכפלים זה בזה בשומן: מצד א'. שלא ניקב אלא א' מן הכפלים כשרה שחבירו סותמו: מב' צדדין. שניקבו שניהם טריפה. ובבית הכוסות הוא דאיכא לפלוגי בין צד א' לשני צדדין אבל בהמסס אפי' מצד א' שלא נראה הנקב לחוץ אין זו סתימה לפי שהדופן דק מאד: לגיטי

תוספות

הא ר' יהודה. לר' יהודה מטלטלין שופר אע"ג דמלאכתו לאיסור שרי לטלטלו לצורך גופו ומקומו כדמוכח בפרק כל הכלים (לקמן קכד:) דאמר רב מכבדות של מילתא מותר לטלטל בשבת ושל תמרה אסור פירוש לפי שמלאכתו לאיסור ור' אלעזר אמר אף של תמרה במאי עסקינן אילימא לצורך גופו ומקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבא ס"ל דשרי דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ואי ר' יהודה אסר[א] והא רב סבר כר' יהודה דאית ליה מוקצה ובפרק תולין (לקמן דף קמא: ושם) גבי הא דפריך לאביי[ב] [ורבא] ממנעל שעל גב האימוס[ג] משמע בהדיא דשרי ר"י בדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ותניא נמי בפרק כירה (לקמן דף מד.) ר' יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת אבל בחצוצרות אסר משום דכיון דלא חזי למלאכת היתר אלא מעט מקצה ליה לגמרי ממלאכת היתר והוי כמטה שיחדה למעות והניח עליה מעות דאמר רב יהודה א"ר (לקמן דף מד:) דאסור לטלטלה [ג]ומוקי לה כר' יהודה וכמו קינה של תרנגולים דמשמע לקמן (דף מה:) [ג]דאסור לר' יהודה אפי' לצורך גופו ומקומו: **הא** ר' שמעון. דלית ליה מוקצה אלא מוקצה מחמת חסרון כיס ודוקא לצורך גופו או מקומו הוא דשרי אבל מחמה לצל מודה ר"ש דאסור דתנן בפרק כל הכלים (לקמן דף קכב:) נוטל אדם את הקורנס לפצע בו את האגוזים קורדום לחתוך בו דבילה אבל מחמה לצל אסור וכר' שמעון היא מדקתני סיפא מחט של יד ליטול בו את הקוץ ובהנחנקין (סנהדרין דף פד:) מוקי לה כר' שמעון ובשילהי האורג (לקמן קז.) נמי מוכח מינה דמפיס מורסא מותר לכתחילה וההיא דמפיס מורסא מוקמא כר"ש ברים פ' ח' שרצים (לקמן דף קז:) ובפ' בתרא (לקמן קמז.) נמי פשיטא לן דמתניתין דכל הכלים אתיא כר"ש דקאמר דבמוקצה מחמת חסרון כיס מודה ר"ש דתנן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה[ד] וגבי מכבדות של תמרה (דף קכד:) דפריך אלא מחמה לצל בהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה ואי שרי ר"ש אף מחמה לצל מאי קושיא דילמא ר' אלעזר כר"ש ס"ל[ה]:

הא ר' נחמיה. ההיא דאסרה שופר וחצוצרות דתניא בפרק חבית (לקמן דף קמו.) אפי' תרווד אפי' טלית אפי' סכין אין נוטלין אלא לצורך תשמישן ופי' בקונטרס תשמישן המיוחד להם ומשמע לפי' דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו לשום צורך דהא מיוחד למלאכת איסור ואנן בעינן שיהא מיוחד לצורך אותו דבר שנוטלו בשבת וקשה לר"ת דאמר בפרק חבית (ג"ז שם) חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ומוקי לה כר' נחמיה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לה. ושם) הכא במנעול דקטיר במיתנא ובעי סכינא למיפסקיה ומוקי כר' נחמיה ואמאי אסר בסכין כיון שהוא עומד ומיוחד לחתיכה והר"ר שמעון הזקן הקשה לפירוש הקונטרס דהיכי קאמר רבא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד.) ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו או לצורך מקומו אין מחמה לצל לא היכי שרי לצורך מקומו והלא אין זה תשמיש המיוחד לו [א]ודוחק ר"ת לומר לפי' הקונטרס דקערות אחר שאכלו בהן דדרך להסירן כל שעה חשיב צורך מקומו תשמיש המיוחד לו ונראה לר"ת דלא שרי ר' נחמיה אלא תשמיש הרגיל לעשות בו בחול אפי' אינו תשמיש המיוחד לו ואפי' דבר שמלאכתו לאיסור שרי כיון שדרך אותו תשמיש לעשות ממנו בחול כגון קורנס לפצע בו את האגוזים וקורדום לחתוך בו את הדבילה והיינו לצורך תשמישו דקאמר כלומר מה שרגיל לעשות בו בחול ולא אתא לאפוקי אלא מחמה לצל וכגון תשמיש שאינו רגיל לחתוך כגון חותלות של תמרים בסכין או מנעול דקטיר במיתנא ושופר נמי אין דרך בחול לגמע בו מים לתינוק והסקה בכלים דתניא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:) [ח]אין מסיקין בכלים כו' ומוקי לה כר' נחמיה ומביא ר"ת ראיה מפרק כל הכלים (ג"ז שם) דתנן כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך ומפרש רבה בגמרא דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא והשתא מה לו להזכיר דבר שמלאכתו לאיסור כיון דמתניתין לא איירי אלא במלאכתו להיתר אלא ודאי משום ר' נחמיה נקטיה דבעי למימר ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' דבר שמלאכתו להיתר כו' ומשום דמשוה ר' נחמיה מלאכתו להיתר למלאכתו לאיסור דלר' נחמיה תרווייהו לצורך גופו שרי ולצורך מקומו לא ולרבא תרווייהו לצורך גופו ומקומו שרי מחמה לצל לא ולשון אפי' משמע נמי הכי:

למחט שנמצאת. דתניא באלו טרפות (חולין דף נ. ושם) ובהמדיר (כתובות דף עו:) מצד אחד כשירה מב' צדדין טרפה ופי' בקונטרס בעובי בית הכוסות הוא דאיכא לפלוגי הכי אבל בהמסס אפי' מצד אחד שלא נראה הנקב לחוץ טרפה דאין זו סתימה והקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ דהא תנן [ט]המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ משמע דבהמסס נמי לא מיטרפה אלא בנקב מפולש ואור"י דהאי לחוץ לא לגמרי לחוץ[ו] אלא כלומר לצד חוץ לאפוקי ניקבו זה לתוך זה דכשירה כדקתני בתר הכי וקמ"ל דמצד אחד כשירה אע"ג דניקב עור אחד שלם אבל הא דקתני מב' צדדין טרפה אין חידוש[ז] אי נמי מב' צדדין טרפה נמי חידוש הוא דקמ"ל אע"פ ששוכב על המסס[ח] וס"ד[ט] שמגין[י] כמו חלחולת שנקבה וירכים מעמידין אותה דכשירה קמ"ל דהכא טרפה ור"ת אומר דבהמסס נמי מצד אחד כשירה ופשיטא דלא הויא טרפה אא"כ ניקב נקב מפולש לחוץ דאין סברא שיהיה טרפה בשום מקום אלא בנקב מפולש והא דנקט בברייתא בית הכוסות לאשמועינן מצד אחד כשירה[יא] אע"ג דניקב עור שלם[יב] ונפקא מינה הא דשמעינן דאישתני שמייהו אע"ג דדינם שוה דאי לא אשמעינן ה"א דהאי דקתני מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות היינו[יג] דקרו השתא בי כסי שאין לו אלא עור אחד והוה אתי למימר דדוקא בההוא מצד אחד כשירה[יד] אבל במאי דקרו[טו] הובלילא[טז] אפי' מצד אחד טרפה כיון שניקב עור אחד שלם[יז] להכי אשמעינן דאישתני שמייהו[יח] דאפי' בהובלילא מצד אחד כשירה[יט] ועוד אור"י דמצינו למימר כפי' רש"י דבהמסס אפי' מצד אחד טרפה[כ] דחיישינן שמא ניקב לחוץ וחזר והבריא כמו ישב לו קוץ בוושט[י] דהכי הלכתא התם דחיישינן שמא הבריא וחוששין לספק דרוסה ואפי' למאן דלא חייש התם בקוץ שמא במחט שהוא דק חייש והא דבעי באלו טרפות ניקבו לחוץ היינו כגון דידעינן דשוב לא הבריא כגון שאכלה מחט בפנינו ושחטוה מיד:

נפקא

מסורת הש"ס

א) [לקמן קכג. קכד. קמו. עירובין לה. ביצה לב.], ב) סוכה לד. ע"ש, ג) [כתובות עו: חולין מח: נ:], ד) [סוכה לד. ע"ש], ה) [עי' בערוך ערך חגלרא ובסנהדרין קט. מאי בורסיף וכו'], ו) [לקמן קמו.], ז) [דף לד.], ח) [ושם], ט) [חולין מב.], י) חולין מג:,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא ר' יהודה וכו' ומוקי לה כר' יהודה. וע"ש ע"ב תוס' ד"ה הא אין עליה: בא"ד דאסור לר' יהודה. עי' פירש"י שם ד"ה אלא לתרנגולין:

לעזי רש"י

צינפיי"ל. הקיבה השלישית של מעלי-הגירה. פאנצ"א [פנצ"א]. הקיבה הראשונה של מעלי גירה. דובלו"ן. קיפול בקיבה השניה של מעלי גירה.

מוסף רש"י

חצוצרתא. פשוטה ואינה של איל (סוכה לד.). שיפורא. כפוף (שם). צפצפה. ועכשיו נשתנית שמה וקורין לו ערבה (שם). פתורתא פתורא. האחת גדולה והאחת קטנה, ושם היו רגילין לקרות לגדולה חלף קטנה ושל קטנה לגדולה (שם). אף אנו נאמר. אף אני יש בידי עוד אחד שנתחלף שמה (שם). הובלילא. צנפיי"ל (שם). למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס קרוי בית הכוסות, שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים ובלע"ז רדובולי"ן, ונמצא מחט תחובה באותו עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולה (כתובות עו: וכעי"ז חולין מט.). דמצד אחד. שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את השנית (חולין שם) ואין המחט נראה אלא מבפנים (כתובות שם). כשרה. שאין זה נקב (שם) שחברתה מגינה עליה (חולין שם).

רב נסים גאון

למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. תגד אצל דלך [תמצא עיקר זה] בפרק אלו טריפות [דף נ] ובכתובות בפרק המדיר [דף עו].

רבינו חננאל

ותניא מטלטלין שופר וחצוצרות ותניא מטלטלין שופר ולא חצוצרות. ואוקימנא להו הא ר' יהודה הא ר' שמעון והא ר' נחמיה.

הדרן עלך במה מדליקין.

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף ג ד:

תוס' ישנים

א) ועוד קשה הא דא"ל אביי (שם) לרבה אליבא דר"נ קערות היכי מטלטלים להו ולרבה (דידיה) [אליבא דר"נ] מי ניחא הא לא מטלטלי אלא לתשמיש המיוחד לו ודוחק ר"ת כו':

מוסף תוספות

א. א"כ רב היכי ס"ל הכי. תוס' הרא"ש. ב. דאמ' דבר שמלאכתו לאיסור מטלטלו, לצורך מקומו אסור. תוס' הרא"ש. ג. ומוקי לה ברפוי וכר' יהודה וכדתניא וכו' ודייק טעמא דרפוי, הא אינו רפוי לא, ופריך לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור, לצורך מקומו מותר, ומשני ההיא ר' יהודה משום ר' אלעזר היא, אבל ר' יהוד' גופי' ס"ל אפי' אינו רפוי מותר. תוס' הרא"ש. ד. ומנין פשוט לו דההיא משנה ר"ש היא, אלא לאו משום דפשיטא לי' דכולה מתניתי' דכל הכלים כר"ש אתיא. תוס' הרא"ש. ה. אלא משמע דפשיטא לי' לתלמודא דליכא מאן דשרי דבר שמלאכתו לאיסור מחמה לצל. תוס' הרא"ש. ו. שיהא מפולש. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. ז. ואגב דנקט מצד אחד כשרה נקט נמי מב' צדדין טריפה אע"ג דמילתא דפשיטא היא. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. ח. ומדובק שם בשומן. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. ט. דאותו דבקות. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. י. אפי' וכו' שניקבו שני העורות וכו' שלא יצא הרעי. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יא. רבותא קמ"ל, לפי שיש לו שני עורות, וקמ"ל. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יב. אפ"ה כשרה עד שניקבו שניהם וכו' וא"ת הא אמרינן וכו' למאי נפק"מ למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, והשתא מאי נפקותא איתא, הא בתרווייהו אמרי' מצד א' כשרה מב' צדדים טרפה גם בהובלילא, וי"ל. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יג. בהובלילא דהיינו המסס. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יד. כיון שלא ניקב אלא חצי עור והנשאר מגין יפה. ריטב"א. טו. עכשיו. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. טז. היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יז. ואין חבירו מגין עליו. ריטב"א. יח. ותנא בית הכוסות ממש קתני. ריטב"א. יט. וכ"ש בהמסס. ריטב"א. כ. ואפי' את"ל דאין סברא שיהא טריפה הואיל ולא ניקב אלא חצי עור. תוס' חולין נ: ד"ה מחט.

למאי נפקא מינה לגיטי נשים:

הדרן עלך במה מדליקין

כירה [א]שהסיקוה בקש ובגבבא נותנים עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין: **גמ'** איבעיא להו האי לא יתן לא יחזיר הוא אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום ומני חנניה היא דתניא [א]חנניה אומר [ב]כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה אע"פ שאינו גרוף ואינו קטום או דילמא [ג]לשהות תנן ואי גרוף וקטום אין אי לא לא וכל שכן להחזיר ת"ש מדקתני תרי בבי במתני' ב"ש אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל ב"ש אומרים נוטלין אבל לא מחזירין וב"ה אומרים אף מחזירין אי אמרת בשלמא לשהות תנן הכי קתני כירה שהסיקוה בקש ובגבבא משהין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא ישהא עד שיגרוף או עד שיתן אפר ומה הן משהין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל וב"ה אומרים חמין ותבשיל וכי היכי דפליגי בלשהות פליגי נמי בלהחזיר שבית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין אלא אי אמרת להחזיר תנן הכי קתני כירה שהסיקוה בקש ובגבבא מחזירין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן אפר ומה הן מחזירין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין הא [א]תו למה לי לעולם

לגיטי נשים. דקיימא לן[ג] בני בבל בקיאין שצריך לכתוב גט לשמה והמביא גט משם אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובני שאר ארצות אין בקיאין וצריך ועכשיו בני בורסיף היא בבל ובבל של עכשיו היא בורסיף והן עמי הארץ כדאמרינן בעלמא (סנהדרין דף קט.) בור שאפי שנטלו מימיו. ואני אומר נפקא מינה לגיטי נשים לענין שינה שמו ושמה ושם עירו ועירה פסול וצריך לכתוב שם של עכשיו:

הדרן עלך במה מדליקין

כירה. עשויה כעין קדירה ונותנין קדירה לתוכה: **קש.** זנבות השבולין: **גבבא.** הנגבב מן השדה אישטובל"א: **גפת.** פסולת של שומשמין שהוציא שומנן: **עד שיגרוף.** הגחלים משום דמוסיף הבל וטעמא פרישנא בפרק דלעיל[ג] שמא יחתה בגחלים: **או עד שיתן אפר.** על גבי גחלים לכסותם ולכנס: **בית שמאי אומרים.** נותנין עליה חמין אחר שגרפה דלא צריכי לבשולי דליכא למגזר[ד] שמא יחתה: **אבל לא תבשיל.** דניחא ליה בישוליה ואתי לאחתויי. א"נ נתקיימה מחשבתו ומיחזי כמבשל (א): **לא מחזירין.** בשבת דמיחזי כמבשל: **אף מחזירין.** הואיל וגרוף: **גמ' קטום.** היינו נתן אפר על הגחלים דאפר מתרגמינן קיטמא[ה]: **תרי בבי.** בית שמאי אומרים חמין וכו' ותו תנא בבא אחריתי נוטלין ולא מחזירין: **ומה הן משהין.** בגרוף וקטום: **פליגי נמי בלהחזיר.** את המותר לשהות כגון חמין לבית שמאי וחמין ותבשיל לב"ה: **אלא אי אמרת להחזיר תנן הכי קתני.** כלומר ע"כ הכי מפרשא: **ב"ש אומרים נוטלין ולא מחזירין.** ע"כ אתבשיל קיימי דהא שרו בחמין: **הא תו למה לי.** הא תנא ליה רישא אבל לא תבשיל:

נפקא מינה לגיטי נשים. מה שפי' בקונטרס לענין שינה שם עירו ושם עירה אין נראה לרשב"א דבבל הוא שם מדינה ולא שם העיר כדאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עא.) כל הארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל וקאמר נמי התם [ו]עד היכן היא בבל ולא אשכחן שום דוכתא עיר ששמה בבל אלא מדינה היא ואין כותבין שם מדינה בגט:

הדרן עלך במה מדליקין

כירה שהסיקוה בקש ובגבבא. נראה לר"י דקש היינו זנבות השבולים שנשאר בשדה[א] הנקרא אשטובל"א בלעז ותבן הוא הנקצר עם השבולת דהכי משמע לקמן בפרק שואל (לקמן דף קנ:) דקאמר בשלמא קש משכחת לה במחובר אלא תבן היכי משכחת לה ומסיק בתבנא סריא והא דאמר בריש המקבל (בבא מציעא דף קג.) גבי מקום שנהגו לקצור אינו רשאי לעקור משום דאמר ניחא לי דתיתבן ארעאי הוה ליה למימר דתיתקש דהנשאר בקרקע נקרא קש כדפירש רש"י אלא משום דתיתבן משמע טפי לשון זיבול[ב] נקט ליה[ז]: **לא** יתן עד שיגרוף. פירש בקונטרס משום תוספת הבל ואין נראה לר"י[ג] דאפילו גרופה וקטומה היא מוספת הבל יותר מכמה דברים השנויין בבמה טומנין[ד] ועוד דחנניה שרי להשהות אף כשאינה גרופה[ה] ולא אסרו מוסיף הבל אלא דוקא בהטמנה[ו] אבל להשהות שרי[ז] וכשאינה גרופה אסרי רבנן דחנניה משום דילמא אתי לאחתויי:

חמין ותבשיל. נראה לר"י דסתם חמין ותבשיל היינו אפי' לא בשיל כל צרכו אלא כמאכל בן דרוסאי דהא כי מוקי מתניתין להחזיר תנן[ח] הוי מתניתין כחנניה דשרי חמין ותבשיל להשהות על גבי כירה אפילו בשאינה גרופה אפילו לא בשיל כל צרכו ולא כרבנן ואמאי ודילמא מתניתין אפילו כרבנן ומתני' בחמין ותבשיל שנתבשלו כל צרכן דמודו רבנן דמשהין ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה[ט] אלא ודאי משום דסתם חמין ותבשיל כמאכל בן דרוסאי נמי משמע ומיהו סתם חמין ותבשיל הוי נמי בשיל כל צרכו כדמוכח בסוף שמעתין (דף לח.) גבי קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר אע"פ שיש לדחות ושם אפרש בע"ה ואפילו אי סתם חמין ותבשיל לא הוה בשיל כל צרכו צריך לומר הא דאסרי בית שמאי להחזיר היינו אפילו חמין שהוחמו כל צרכן וכן לבית הלל באינה גרופה מדקאמר בגמרא (דף לח:) ואף רבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דאמר רבי אושעיא פעם אחת כו' והעלנו לו קומקומוס של חמין ומזגו לו את הכוס והחזרנוהו למקומו ואי לא אסיר בהוחמו כל צרכן מנא ליה דמחזירין אפילו בשבת דילמא הוחם כל צורכו הוה ואם תאמר ואם סתם חמין ותבשיל הוי בין בשיל כל צרכו בין לא בשיל אם כן סברי בית שמאי מצטמק ויפה לו אסור כיון דאסיר תבשיל שבישל כל צרכו ואם כן היכי שרי חמין שלא הוחמו כל צרכן והא יפה לו הוא ואור"י דודאי תבשיל אסרי בית שמאי משום דלעולם יפה לו אע"ג דנתבשל כל צרכו אבל חמין שאין יפה להם אלא עד כדי צרכן אבל מכאן ואילך רע להן כדמוכח לקמן[י] לא אסרי בית שמאי[יא] דליכא למיגזר שמא יחתה דבלא חיתוי יוחמו כל צרכן: **וב"ה אומרים אף מחזירין.** אפילו בשבת מחזירין (ב)כדאמר בגמרא ולשון נוטלין נמי משמע[יב] דבשבת מיירי דבחול לא הוה צריך למיתני נוטלין[יג] ולמאן דאסר להחזיר אסר אפילו בחול לבית הלל כשאינה גרופה ולבית שמאי אפי' בגרופה מדקאמר בגמרא לדברי האומר מחזירין מחזירין אפילו בשבת משמע דעיקר פלוגתא הוי בחול ועוד מדקדק ר"ת מדקאמר לא יתן עד שיגרוף[יד] ואי לא יתן לא יחזיר בשבת הוא איך יגרוף או יקטום בשבת[ט] והוה ליה למימר אלא אם כן גרף וקטם אלא בחול נמי אסור להחזיר וא"ת מה שיעור הוא נותן לאסור בע"ש דהיכא דסלקו בהשכמה פשיטא דשרי להחזיר ואומר ר"י דמשעה[יח] שלא יוכלו להרתיחו מבעוד יום אסור להחזיר[יט] ומיהו[כ] בשבת אפילו רותח אסור להחזיר למאן דאסר דאי לאו הכי מנא ליה דרבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת[כא] דילמא קומקמוס של חמין רותח הוה[כב] ועוד אומר ר"י דמלינו למימר דבערב שבת נמי אסור[כג] להחזיר אפילו רותח משעה שאם היה קר לא היה יכול להרתיח מבע"י[כד] וקשה לרשב"א היכי שרי להחזיר קדרה על גבי כירה בשבת והא אמר בפרק המביא כדי יין (ביצה דף לג: ושם) דבילים וקדרה וחביתא ופוריא[כה] מלמטה למעלה אסור משום אהל[כו] ואור"י דלי אסרו חכמים אהל עראי ה"מ כשעושה הדפנות תחלה ואח"כ הכיסוי אבל[כז] הכא שדופני הכירה כבר עשויות מאליהן[כח] לא אחמור רבנן לאסור ליתן קדרה על גבה ומיהו הא דאמר בהמוצא תפילין (עירובין דף קב.) גבי דיכרי דרב הונא דאמר ליה כרוך בודיא ושייר בה טפח למחר מוסיף על אוהל עראי הוא משמע דבלא שיור אסור אע"ג דהדפנות כבר עשויות אור"י התם משום דדמי אהל טפי[כט] אסור אפי' בלא עשיית דפנות אבל קדרה דלא דמי אהל כולי האי לא אסרו חכמים בלא עשיית דפנות:

עין משפט נר מצוה

א א ב ג מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה ד ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רנג סעיף א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וב"ה אומרים וכו' והל"ל אא"כ גרף. לענ"ד הא מלינו כזה במ"ק דף ד ע"ב עד שיעמיק כו' כגון שהעמיק:

מוסף רש"י

לגיטי נשים. דקיימא לן (גיטין ב.) המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם, אי משום דאין בקיאין לשמה, והמביא מארץ ישראל אינו צריך לפי שבקיאין לשמה ועולי רגלים מצויין להכיר חתימת עדים לקיימו, ואמרינן התם (ו.) בבל כארץ ישראל לגיטין, לפי שהן בני תורה ובקיאין לשמה ובני ישיבה מצויין לילך וללמוד משם תורה מכל מקומות, ובורסיף סמוך לבבל ואינן בני תורה כדאמרינן (סנהדרין קט.) מאי בורסיף, בור ששפו את מימיו ולא נשתייר בו כלום, והמביא משם צריך שיאמר, אבל עכשיו נתחלף שמם, הלכך המביא מבבל צריך שיאמר ומבורסיף אין צריך (סוכה לד:).

הדרן עלך במה מדליקין

בן דרוסאי. לסטים היה ומבשל בישולו שליש (לעיל כ.) ואוכל כל דבר המבושל קצת (ע"ז לח.).

מוסף תוספות

א. לאחר קצירה. חי' הר"ן. ב. ובנין. תוס' הרא"ש. ג. דלא שייך להזכיר תוספת הבל בשהיה. תוס' הרא"ש. דא"כ, אפי' גרף ונתן את האפר ליאסר. ריטב"א. ד. משום תוספת הבל. תוס' הרא"ש. ה. אלא ודאי דלא שייך טעמא דתוספת הבל לענין שהיה. תוס' הרא"ש. ו. ואי בהטמנה, לא התיר חנניה להשהות בהטמנה בכירה שאינה גרופה ואינה קטומה ואפי' כמאב"ד, משום דהו"ל הטמנה בגחלים ממש דמוסיפין הבל ואסור, ואפי' מבעוד יום. רשב"א. ז. כי החמירו בהטמנה יותר משהייה שהקדירה עומדת מגולה. ריטב"א. ח. אבל לשהות משהינן אע"פ שאינו גרוף וקטום. תוס' הרא"ש. ט. דהא דפליגי רבנן עלה דחנניה היינו בדלא בשל כל צרכו אלא כמאכל בן דרוסאי. תוס' הרא"ש. י. [ב]פלוגתא דר"מ ור' יהודה. תוס' הרא"ש לח. ד"ה הקטם. ועוד, דקלים להתבשל. רשב"א. יא. אע"ג דהשתא יפה להם. תוס' הרא"ש לח. ד"ה הקטם. יב. (ו)ממתני'. תוס' הרא"ש. יג. [ד]מה חידוש הוא שנוטלים אי לאו דאיירי בשבת דלא תימא כיון שנטלו שנסתלקה שהיה ראשונה וכשמחזירין הו"ל תחלת שהיה בשבת. תוס' הרא"ש. יד. דלא תימא דבלילי שבת הוא דמחזירין דכי שקיל לה אדעתא דאהדורי לצורך מחר שקיל לה אבל ביום. ריטב"א. טו. אלא לאכילה דהשתא בעי לה. רשב"א לח. ד"ה לדברי. טז. וכמטמין לכתחילה הוא ולא חשיבא חזרה דהא בטלה תורת הטמנה. ריטב"א לח. ד"ה לדברי. יז. או עד שיתן את האפר. תוס' הרא"ש. דאלמא משמע דחזרה בשעה הראויה לגריפה היא. רשב"א לקמן לח. מוד"ה לדברי האומר. יח. שהוא סמוך לחשיכה כ"כ שכשהתבשיל צונן. חי' הר"ן. יט. וכל כה"ג מקרי חזרה, וכי יהיב לה ע"ג כירה מקמי הכי מקרי שיהוי. חי' הר"ן. כ. השתא צריכנא למימר דער"ש חלוק משבת. תוס' הרא"ש. כא. מדקאמר והעלינו לו קומקום של חמין ומזגו לו את הכוס והחזרנוהו למקומו. תוס' הרא"ש. כב. ולכך החזירוהו. אלא ודאי מאן דאסר אסר אפי' ברותח. תוס' הרא"ש. כג. לב"ש. חי' הר"ן. כד. משום גזירת הרואים, וב"ה שרו. חי' הר"ן. כה. מלמעלה למטה שרי. תוס' הרא"ש. כו. כלומר, אם רוצה לעשות דפנות של עץ ולשפות עליה קדרה, צריך לאחוז הקדרה באויר, ואח"כ יעשה הדפנות של עץ לעשות מדורה, אבל לעשות הדפנות תחילה, ואח"כ לשים עליה הקדירה, אסור משום בנין אהל, והכא ממטה למעלה הוא, שכבר דפנות הכירה עשוין. תוס' הרא"ש. כז. אם עשה האהל בלא מחיצות שרי. תוס' ביצה לג: ד"ה מלמטה. כח. מתחילה. תוס' ביצה לג: ד"ה מלמטה. כט. ובנין גמור. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

א) לעיל כ., ב) [גיטין ו.], ג) [דף לד:], ד) במ"א: וליכא למיחש, ה) [במדבר יט], ו) [דף עא:], ז) [וע"ע תוס' ב"מ קג. ד"ה המקבלן.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל לא תבשיל וכו' כמבשל הס"ד ואח"כ מ"ה אבל לא:

לעזי רש"י

אישטובל"א. שלף.

תוס' ישנים

א) ולא רצה לומר דתנא רישא דאפילו בחול אין מחזירין לב"ש כדמשמע עד שיגרוף וסיפא קתני דאפילו בשבת מחזירין לב"ה כדמשמע נוטלין דבלאו תרי בבא סברא הוא דבתרוייהו פליגי דהא אי להשהות תנן ליכא אלא חד בבא בהחזרה ומהר"מ אומר דאי משום ב"ה תני סיפא לא ה"ל למיתני דברי בית שמאי: ב) ומיהו רש"י פי' בגמרא [בדף לח: ד"ה מחזירין] מחזירין אפילו בשבת למחרת[יד] דנראה דאין דעתו להחזיר[טו] וכעולה הטמנה[טו] אבל בלילה אין נראה כן:

רב נסים גאון

נפקא מינה לגיטי נשים. כלומר בדאלך [בזה], המביא גט מבבל או מבורסיף אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, לדבריהם שאמרו במסכת גיטין בפרק א' [דף ו] בבל רב אמר כארץ ישראל לגיטין מכי אתא רב לבבל. ובפרק עשרה יוחסין [דף עב] היכא חביל ימא, אמר רב פפא סבא משמיה דרב זו פרת בורסיף. ובבראשית דר' אושעיא [פרשה לח] חד תלמיד ר' יוחנן הוה יתיב קדמוי הוה מסבר ליה ולא סבר. אמר ליה מה דין לית את סבר, אמר ליה דאנא גלי מן אתראי. אמר ליה מן הדין אתר את, אמר ליה מן בורסיף. אמר ליה לא תאמר כן אלא בולסיף שנאמר כי שם בלל ה' שפת כל הארץ. ובגמרא דכל ישראל יש להן חלק [סנהדרין דף קט] אמרו אמר רב יוסף בבל בורסיף סימן רע לתורה, מאי בורסיף אמר רב אסי בור ספת. ואדוננו האיי ז"ל אמר בבל בורסיף ובורסיף בבל, כוונת דבר זה לאותה ששנינו במשנה, שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה פסול, הרי נודע כי בבל ובורסיף עיר אחת הן והגט כשר.

סליק פרק במה מדליקין

רבינו חננאל

פרק שלישי

כירה שהסיקוה בקש ובגבבא וכו'. כירה זו היא מקום שפיתת ב' קדרות. איבעיא להו הא דתנינן לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן האפר על גבי גחלים, נתינה זו בע"ש [היא] וקמ"ל דאסור לשהות ע"ג כירה אא"כ [נ"א: אלא אם היא] גרופה וקטומה, או דילמא נתינה זו החזרת הקדירה היא בשבת, וקמ"ל דאסור להחזיר אלא ע"ג כירה קטומה אבל לשהות מותר, ומתניתין מני חנניה היא דתניא כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה אע"פ שאינה גרופה או קטומה.